

KRISPLAN

VID

HAGASKOLAN

Reviderad den 8 oktober 2006

Innehåll

Krisledningsgruppen vid Hagaskolan	2
Kontaktpersoner vid krissituation	2
Telefonlista	3
Elevhälsan centrala	3
Rektorer på upptagningsområdets skolor och förskolor.....	3
Allvarlig olycka utanför skolan	6
Dödsfall elev	7
Elev som mist nära anhörig	10
Själv mord- elev	11
När elev blir allvarligt sjuk.....	12
Vid elevs försvinnande.....	13
Brand och bombhot	14
Miljöolycka	15
Kriser och katastrofer i Sverige och världen	16
Kriser under sommarlov	16
Krisreaktioner	17
Olika sorgereaktioner hos barn	17
Råd till personal i mötet med barn i sorg.	18
Krislåda	19
Revidering av krisplanen	19
Bilaga 1	20
Bilaga 2	21
Bilaga 3	22
Litteratur	23
Musik	24
Dikter	25

Krisledningsgruppen vid Hagaskolan

Namn	Funktion	Tel arb	Tel bost
Magdalena Sävenstedt	Skolområdeschef, Rektor Reveljen	162705 070-6018669	090/124628
Ann-Charlotte Gavelin Rydman	Rektor 7-9	162681 070-3114909	090/124909
Stig Johansson	Rektor Fsk -6	162682 070-6062682	090/776065
Lena Johansson	Administratör/Hagaskolan	162683	090/147535
Fredrik Lundberg	Svenska kyrkan	714555 070-2825223	090/188237
Lena Lönnberg	Skolsköterska	162686	090/777588
Åke Törngren	Skolkurator	162687	090/188215

Kontaktpersoner vid krissituation

Namn	Funktion	Tel arbete	Tel bostad
Helena Elvin	Barnsköt/ Haga förskola	162064	090/771700
Karin Holmberg	Förskollärare/ Haga förskola	162027	090/779053
Eleonor Wikström Johansson	Förskollärare/Haga förskola	161982	090/120126
Maj-Britt Ruuth	Förskollärare/Reveljen	162061	090/772366
Eva Åkerlund	Barnskötare/Reveljen	162061	090/776405
Margareta Herau	Specialpedagog/ Reveljenskola	162051	070-5178813
Ing-Marie Brännström	Fritidspedagog/ Hagaskolan fsk-6	162090	090/126423
Rosalie Westin	Lärare/Hagaskolan 4-6	162838	070-2331584
Bo Wikberg	Lärare/Hagaskolan 4-6	162835	090/143956
Karin Pettersson	Lärare/Hagaskolan 1-3	162679	090/125472
Ulla Forestier	Hörsellärare/Hagaskolan	162843	090/193364
Fredrik Sandström	Studievägledare	162684	090/778471
Pär Sandgren	Resurspedagog/Hagaskolan 7-9	162704, 070/3427574,	090/142300
Margareta Billström	Speciallärare/ Hagaskolan 7-9	162843	090/133845
Lena Göthberg	Specialpedagog/Hagaskolan 7-9	162690	090/135882
Krister Olsson	Lärare/Hagaskolan 7-9 Ae3	162833	090/191123
Anders Wilhelmsson	Idrottslärare/Hagaskolan 7-9 Ae1	162836, 070/3221742	090/194887
Lena Johansson	Administratör/Hagaskolan	162683	
Anna Wiren, Wikström	Bibliotekarie/Hagaskolan	162268	090/770343
Anders Hagström	Vaktmästare/Hagaskolan	162682, 070/3466663	090/804 20
Ann-Louise Rådström	Kökspersonal/Hagaskolan	162701	090/314 45
Britt-Marie Jonsson	Lokalvårdare/Hagaskolan	070-6028227	090/181145
Lars Johansson	Pastor Vasakyrkan	770517	090/138088
Inger Lundberg	Präst	714500	

Kontaktpersonernas arbetsuppgifter:

Delta i den fortbildning som erbjuds. Vara ett första stöd i laget i akuta lägen.

Telefonlista

Akut 112

Ambulans

Brandkår

Polis

Jourhavande Präst

Taxi.....	141414 77 00 00
Sjuktransport taxi-kostnad 60kr.....	020-221026
Sjukvårdsrådgivningen.....	785 11 77
Umeå Vårdcentrals akuttelefon.....	785 80 40
Polis.....	kontors tid 15 20 00 övrig tid 15 21 00
Norrlands Universitets Sjukhus.....	785 00 00 (växel)
Giftinformationen.....	112 eller 08/33 12 31
Arbetsmiljöverket.....	17 07 00 (växel)
Socialtjänsten.....	16 10 00 (växel)
Kyrkans stödgrupp dygnet runt.....	0910-140 25, 070/278 91 53, 070/332 80 83
Psykosocial och katastrofledningsgruppen PKL NUS	785 000 (växel)

POOSOM kommunens ledningskrisgrupp..16 10 00 (växel)

Lars Pikkuniemi.....	16 10 47, 070/32 66 385
Lennart Östin	161032

Elevhälsan centrala

Skolpsykolog	Yvonne Lundkvist.....	16 53 87
Skolsköterska	Maud Sundström.....	16 32 57
Skolsköterska	Åsa Wikberg.....	16 27 22
Skolläkare	Anna-Karin Brändström.....	16 56 89, 070/349 56 89
Specialpedagog	Ingrid Olsson.....	16 53 86, 070/638 08 91
Talpedagog	Tina Hernell.....	16 54 36, 070/397 03 95

Rektorer på upptagningsområdets skolor och förskolor

Flurkmark skola	Anna- Lena Lindberg-Tellström....	362 70 070/34 77 615
Hedlundaskolan	Gun Stolt.....	16 26 24, 070/32 92 624
Hissjöskola	Ewa Larsson.....	38 399, 070/55 89 245
Reveljen	Magdalena Sävenstedt.....	16 27 05 070-6018669
Sandalidenskola	Karin Leppänen.....	16 20 80
Östermalskola	Dan Bodlund.....	16 19 52, 070/344 37 54
Bikupan Flurkmarks kooperativ	Åsa Hansson.....	360 77
Haga förskola.....	Charlotte Strandberg-Jäger.....	16 20 27, 16 26 80
Pluto förskola Hissjö	Ewa Larsson.....	38 399 070/55 89 245
Sandbackens förskola	Magdalena Sävenstedt	16 27 05 070-6018669
Stengärdan förskola	Anna-Lena Lindberg	16 19 87

Allvarlig olycka/händelse i skolan

Akuta åtgärder på olycksplatsen

- tillkalla ambulans/polis/brandkår – ring 112
- ge första hjälpen
- håll obehöriga borta från olycksplatsen
- trösta och lugna
- se till att någon vuxen som känner eleven följer med till sjukhuset.

Information till Rektor

Ansvarig rektor meddelas omedelbart.

Information till anhöriga

Informera om olyckan samt förse föräldrarna med upplysningar de behöver exv.

- plats, där barnet befinner
- namn på läkare eller kontaktperson
- telefonnummer, tex. sjukhuset
- Kom överens med föräldrarna om ev. information till syskon. Ta reda på om någon bekant, annan anhörig kan ta hand om syskonen.

Krisledningsgruppen

- Ansvarig rektor sammankallar krisledningsgruppen (skolans kanslist ringer/meddelar)
- Ansvarig rektor och klassföreståndare/mentor ansvarar tillsammans med krisledningsgruppen att föräldrar meddelas.
- Klassföreståndare/mentor och krisledningsgruppen ansvarar för registrering av och omsorg om elever som varit inblandade/vittne till olyckan.
- Kamratstöd - debrifing till de inblandade, (se bilaga 3, sid 22) ej samma dag

Information till eleverna

- Inhämta samtycke från vårdnadshavare om information till klassen.
- Klassföreståndaren/mentor samlar respektive klass och informerar om vad som hänt, se bil 2 sid 21
- Var saklig. Säg hellre att du inte vet om du är osäker på en uppgift.
- Håll klassen samlad under resten av skoldagen
- Krisledningsgruppen ordnar så att elever som vill, har möjlighet att stanna på skolan för att prata. Om möjligt, ordna fika från köket.
- Läraran kontaktar vårdnadshavare så barnen ges möjlighet att mötas upp av någon vuxen hemma.

Information till föräldrar

Klassföreståndaren/mentor ansvarar att övriga elevers föräldrar får den information de behöver. Det kan vara bra med ett föräldramöte någon av de närmaste dagarna.

Övrigt

- Ansvarig rektor samlar personalgruppen för information och diskussion om ytterligare åtgärder.
- Ansvarig rektor ansvarar för ev. mediekontakt
- Anmälan till arbetsmiljöverket
- Krisledningsgruppen samt kontaktpersonerna samlas vid dagens slut

Uppföljning

- Morgonen efter samlar ansvarig rektor personalen för uppföljning och information
- Klassföreståndare/mentorn följer upp eleverns frånvaro noga de närmaste dagarna efter olyckan.
- Klassföreståndaren mentorn diskuterar åter igenom olyckan med klassen, (se bilaga 2 sid 21). Eleverna bör få tydlig information om vad som hänt. Bjud in Polis eller annan person vid behov.
- Vid skador som leder till längre sjukhusvistelse eller en längre tids frånvaro från skolan håller klassföreståndaren/mentorn eller annan utsedd kontaktperson kontakt med hemmet och sjukhuset (se sid 12 när elev blir allvarligt sjuk)

Allvarlig olycka utanför skolan (ex. bussolycka)

Om du får information om en olycka under skoltid: meddela ansvarig rektor som leder och fördelar arbetet.

Ansvarig rektor ansvarar för att:

- Ansvarig rektor kontaktar Polisen kommunikationscentral för information tel 15 21 00 .
- Vid större olycka skickas två personer skickas till sjukhuset som stöd till elever tills vårdnadshavare kommer på plats.
- Krisledningsgruppen kallas, vid större olycka kallas även kommunens krisgrupp tel 161032
- Administratören meddelar växel ett telefonnummer dit föräldrar kan ringa.
- Kontakta inblandade elevers föräldrar med saklig information. Dödsfall skall informeras av Polisen.
- Syskon till skadade elever tas om hand av någon som känner barnen.
- Informera skolans personal

Information till klassen samt övriga föräldrar

Se avsnitt allvarlig olycka i skolan sid 4

Uppföljning

Se avsnitt allvarlig olycka i skolan sid 5

Dödsfall elev

Vid kännedom om dödsfall kontaktas ansvarig rektor.

Krisledningsgruppen

Ansvarig rektor sammankallar skolans krisledningsgrupp och underrättar klassföreståndaren/mentorn och berörd personal.

Kontakt med anhöriga

- Bestäm vem som skall ha kontakt med hemmet.
- Inhämta saklig information
- Kontrollera med vårdnadshavarna hur mycket man har tillåtelse att meddela klassen om de inträffade.
- Gärna personligt besök med blommor från skolan.

Information till skolans personal

Övrig personal informeras

Information till klassen

- Efter överenskommelse med familjen om hur meddelandet om dödsfallet skall framföras berättar klassföreståndaren/mentorn eller någon annan av klassen känd person detta.
- Tala öppet om det som har hänt
- Låt eleverna tala om sina tankar och känslor(se bilaga 2,sid 21)

Information till övriga klasser

Skolans övriga klasser underrättas av sin/sina klassföreståndare/mentor.

Sorgbord

lordningställ ett bord med vit duk, levande ljus, foto, penna och loggbok och musik. Ansvarig rektor skriver första meningen i boken t.ex. Vi på Hagaskolan tänker på dig/er i den stora sorg som drabbat dig/er.

För yngre barn kan det vara lämpligt med lösa blad i olika färger som barnen kan rita och skriva på och därefter klistras in i loggboken.

Flaggning

När samtliga klasser underrättats hissar vaktmästaren flaggan på halvstång.

Tyst minut

Pålyses av ansvarig rektor. Kort samlig i aulan.

- ❖ Rektorn meddelar tex följande: med anledning av den förfärliga händelsen som inträffade den xxx pålyser jag en tyst minut. Under den tysta minuten skall alla stå upp och vi tänker alla på dem som drabbats och nu har stor sorg. Den tysta minuten börjar nu.... Den tysta minuten är över .

Information till föräldrar

- Ansvarig rektor ansvarar för att övriga föräldrar /vårdnadshavare i den drabbade klassen underrättas.
- Det kan vara bra med ett föräldramöte någon av de närmaste dagarna.
- Förslag på innehåll i ett brev som skickas hem (se bilaga 1, sid 20)

Minnesstund

Minnesstund bör äga rum i elevernas klass/skola helst dagen efter meddelandet om dödsfallet. Tala med de anhöriga om hur minnesstunden skall utformas. Kontakta präst.

Minnesstund kan t.ex. innehålla:

- Minnesord av rektor
- minnesord av präst
- några ord från klassföreståndaren
- någon läser en dikt
- sång
- musik
- eleverna tänder ljus.
- sorgbord

Inför begravningen

- Anhöriga tillfrågas om de önskar låta elevens kamrater och vårdnadshavare delta under begravningen.
- Ansvarig rektor tillser att en skriftlig inbjudan formuleras och går ut till eleverna.
- Klassföreståndaren/mentorn diskutera ingående i klassen vad som kommer att ske under en begravning. Detta kan vara viktigt även om barnen inte skall delta.
- Begravningsdagen håller klassföreståndaren/mentorn klassen samlad.
- Barn som känner behov av att vara tillsammans med sina föräldrar bör få lov till detta.

Massmedia

- Ansvarig rektor har kontakt med pressen.
- Skolpersonalen är noga med att skydda eleverna, så att massmedia inte får tillfälle att kontakta elever under skoltid.

Övrigt

- Ansvarig rektor utser en person som ansvarar för att den avlidnes tillhörigheter överlämnas till de anhöriga.
- Ansvarig rektor ansvarar för att eleven blir struken ur klasslista och klassförteckning när det är lämpligt.

Uppföljning

- Elevens plats i klassrummet får stå tom en tid. Inhämta klassens önskemål kring detta. Råd till personal (se sid 18)
- Viktigt med kollegialt stöd och hjälp
- Skolans krisgrupp, elevvårdspersonal och kamratstödjare kan hjälpa till i uppföljningsarbetet.
- Vid behov tillkallas hjälp utifrån ex skolpsykolog.

Dödsfall personal

Krisledningsgruppen

Direkt efter att skolan fått kännedom om dödsfallet sammankallar ansvarig rektor krisledningsgruppen.

Krisledningsgruppen beslutar vem som skall ta kontakt med de anhöriga och ta reda på vilken information de vill lämna ut.

Information i skolan

Därefter sammankallar ansvarig rektor skolans personal för information om dödsfallet och beslut om vem som skall ha ansvar för olika kontakter.

Information till klassen

- Klassen skall meddelas av en personal som är känd av klassen.
- Samtala öppet och konkret om det som hänt, låt eleverna tala om sina tankar och känslor.(se bilaga 2, sid 21)
- Klassen bör vara samlad under resten av skoldagen.
- Skolan bör se till att yngre barn ej kommer hem till ett tomt hem, informera därför föräldrarna.

Flaggning

När samtliga klasser underrättats hissas flaggan på halv stång av vaktmästaren.

Information till föräldrarna

Ansvarig rektor eller person utsedd av rektor ansvarar för att vårdnadshavare i den berörda klassen underrättas, t ex kortfattad skriftlig information hem (se bilaga 1 sid 20)

Skolan bör se till att yngre barn ej kommer hem till ett tomt hem.

Minnesstund

Minnesstund bör äga rum dagen efter meddelandet om dödsfallet.

Inför begravningen

- Ansvarig rektor tillfrågar de anhöriga om de önskar att arbetskamrater och berörda elever skall delta i begravningen.
- Information om begravningen och ev. skriftlig inbjudan lämnas till eleverna
- Blommor till begravningen ordnas
- På begravningsdagen hålls klassen samlad, och flaggan hissas på halvstång.

Uppföljning

Viktigt med kollegialt stöd och hjälp.

Skolans krisgrupp och elevvårdsteam är viktiga personer i uppföljningsarbetet.

Vid behov tillkalla en psykolog utanför personalgruppen.

Elev som mist nära anhörig

Kontakt med familjen

I samband med att skolan får kännedom om dödsfallet tillfrågar rektor eller klassföreståndare/mentor familjen om elevens kamrater kan underrättas. Familjen avgör vem som skall informeras och hur det skall gå till.

Information till övrig personal

Klassföreståndaren/mentorn informerar berörd personal.

Krisledningsgruppen

Sammanfattas vid behov.

Information till barnets kamrater

Det kan finnas barn som föredrar att man inte nämner något om dödsfallet, vilket man måste respektera.

När information får lämnas:

- Klassföreståndaren/mentorn eller annan känd person berättar för den berörda klassen om dödsfallet
- Tala öppet med barnen om det som hänt och låt barnen berätta om sina tankar och funderingar (se bilaga 2 sid 21)
- Det är en fördel om klasskamraterna får reda på vad eleven vill att de skall säga eller göra när hon/han kommer tillbaka
- Förbered klasskamraterna på att eleven kan vara känsligare än vanligt och att de därför bör visa extra omtanke.

Vid anhörigs död genom olycka eller självmord bör man särskilt noga tänka på vad som skall sägas och hantera händelsen med största respekt för familjen.

Barn som mist nära anhörig mår oftast bäst av att börja skolan så snart som möjligt. Övergången underlättas genom tidig kontakt mellan skola och hemmet.

Information till föräldrar

Kortfattad skriftlig information hem kan vara bra till föräldrar för att de skall kunna möta sina barn hemma med ev frågor kring livet och döden.

Uppföljning

- Klassföreståndaren/mentorn följer upp eleven genom egna iakttagelser och genom samtal med övrig personal.
- Var observant på elevens sorgreaktion (se sid 17)
- Skolans elevvårdspersonal kan vara ett stöd i uppföljningsarbetet.

Själv mord- elev

Krisledningsgruppen

- Ansvarig rektor sammankallar krisledningsgruppen direkt efter att skolan fått kännedom om dödsfallet.
- Bestäm vem som skall ha kontakt med vårdnadshavarna.
- Kontaktpersonen inhämtar anhörigas tillstånd att berätta om dödsorsaken för elevens klassföreståndare/mentor och klasskamrater.

Information i skolan

Det är viktigt att tänka igenom hur budskapet om dödsorsaken skall framföras. Krisgruppens diakonissa/präst kan vid detta tillfälle vara en viktig person att ta med i klassen.

Vid samtal med klassen tänk på att:

- tala öppet och konkret om det som har hänt
- låt eleverna tala om sina tankar och känslor (se bilaga 2 sid 21)

Om de anhöriga inte ger sitt tillstånd till att meddela klasskamrater och lärare orsaken till dödsfallet, skall man respektera detta.

Klassföreståndaren/mentron samlar då klassen och berättar för dem att en av deras klasskamrater avlidit. Läraren säger att kamraternas föräldrar inte vill att man talar så mycket om detta i skolan, men det är viktigt att kamraterna får tillfälle att berätta hur man minns sin vän. Det är vid detta tillfälle lämpligt att ha en kort minnesstund i klassen, där klassföreståndaren/mentron lämnar några minnesord, någon läser en dikt samt att det spelas stilla musik.

Information till personalen

Ansvarig rektor informerar personalen om dödsfallet och diskuterar hur lärarna skall hantera budskapet.

Flaggning

När samtliga klasser underrättats hissar vaktmästaren flaggan på halv stång.

Information till föräldrar

Det är lämpligt att ett brev skickas hem med post till samtliga föräldrar i den drabbade klassen (se sid 9 information till föräldrar).

Minnesstund

Minnesstund bör äga rum i elevens klass/skola helst dagen efter meddelandet om dödsfallet (se sid 8 minnesstund).

Inför begravning

Se sid 8 avsnitt dödsfall elev

Uppföljning

Se sid 8 avsnitt dödsfall elev.

När elev blir allvarligt sjuk

Kontakt med familjen

- Klassläraren/mentorn eller annan kontaktperson etablerar en god kontakt med familjen och betonar att allt agerande från skolans sida skall ske med hänsyn till familjens önskemål.
- Förhör sig om vilken sjukdom eleven drabbats av och vilka ev behandlingar eleven genomgår.
- Diskuterar med föräldrarna vilken information som skall lämnas till klasskamrater och skolpersonal. Ibland önskar familjen hålla sjukdomen hemlig, vilket måste respekteras.

Information till elevens lärare, krisledningsgruppen och elevvårdsteamet

Ansvarig rektor sammankallar till mötet. Den som har kontakt med familjen berättar vad man tillsammans med familjen bestämt om information till skola och klasskamrater.

Information till klasskamrater

Om familjen så önskar, informeras klassen om elevens sjukdom.

Informationen ges bäst av kontaktläraren och skolsköterskan tillsammans.

Klassen skall därefter regelbundet informeras om hälsoläget.

Elevens närmaste vänner kan ev. göra ett sjukbesök i hemmet eller på sjukhuset.

Klasskamraterna ges möjlighet att skriva brev, dikter eller rita teckningar.

Den sjuka elevens kontakt med skolan

Information ges till den sjuka eleven om vad som beslutas om i skolan samt vem som är elevens kontaktperson.

Diskussion med familjen i vilken mån eleven orkar med undervisning.

Vid elevs försvinnande

Om ett yngre barn försvinner under skoltid tar personalen skyndsamt kontakt med polis samt vårdnadshavare.

Krisledningsgruppen

Ansvarig rektor sammankallar skolans krisledningsgrupp och klassföreståndare/mentor snarast efter besked om försvinnandet.

En kontaktperson utses som har kontakt med anhöriga, polis samt ev sociala myndigheter.

Information till klassen/gruppen

- Ta reda på vilken information som enl polisen får lämnas ut.
- Diskutera med anhöriga vilken information de lämnar medgivande till
- Ge så konkret information som möjligt. Informera om vad som är möjligt att berätta för barnen utifrån ålder samt med hänsyn till att ej såra eller utelämna personer.
- Ge tid för tankar samt reaktioner (se bilaga 2 sid 21)

Massmedia

- Hänvisa pressen till ansvarig rektor som har ansvar för massmediekontakten.
- Skydda eleverna under skoltid från massmedia.

Brand och bombhot

Brand

Se lokal handlingsplan.

Brand på en skola kan jämföras med en krissituation. Brand är i första hand en uppgift för räddningstjänsten och polisen.

Rektor aktualiserar följande:

- Utrymningsplan
- Uppsamlingsplatser
- Klassföreståndare/mentor samlar sin respektive klass, kontrollerar närvaron
- Vårdnadshavare underrättas av klassföreståndare/mentor.

Krisledningsgruppen

Skolans krisorganisation bör handla som vid en allvarlig olycka (se sid 4)

Bombhot mot skolan

När skolan blir bombhotad är det viktigt att ta hotet på allvar, men det är inte rektor som skall avgöra äktheten i hotet. Det skall polisen göra. Därför bör ansvarig rektor genast kontakta polisen. Det är polisen som avgör vad som skall göras, men rektor bör förbereda sig på samma sätt som vid en brandövning.

Hotet kommer som regel via 112 som sedan kontaktar polisen. Polisen gör en initial bedömning av äktheten i hotet samt kontaktar därefter rektor. Om polisen bedömer att utrymning ej skall göras kan rektor ändå verkställa utrymning. Utrymning brukar dock efterföljas av fler bombhot.

Vid en utrymning beordrad av polis, samlas barnen på uppsamlingsplatserna som vid brand. Under 1,5-3 timmar får ingen gå in i skolan. Bombtekniker från Luleå tillkallas som är på plats efter ca 3 timmar. Efterföljande kontroll av bombtekniker med hundar tar nästan en hel dag.

Vid bombhot

- Kontakta rektor
- Ring 112. Larmcentralen kontaktar polis och brandförsvaret.
- Barnen samlas på lämplig plats-uppsamlingsplats som vid brand.
- Närvaron kontrolleras.

Vid evakuering

Se miljöolycka, sid 15

Miljöolycka

Olyckor som till exempel, utsläpp i luft och mark eller kärnkraftsutsläpp.

Krisledningsgruppen

Rektorn leder och fördelar arbetet. Krisledningsgruppen samlas.

Akuta åtgärder

- Ring giftinformation: 08-33 12 31, vid brådskande larm ev 112.
- Alla barn ta in och samlas under uppsikt i respektive klassrum
- Vaktmästaren stänger all insug- ventilation, dörrar och fönster.

Information till barnen

- Ta upp närvaron.
- Informera om vad som hänt. Låt barnen/eleverna tala om sina tankar och känslor.
- Notera hur barnen mår.
- Om ej andra direktiv ges, fortsatt verksamheten som vanligt inomhus.

Information till föräldrarna

- Klassföreståndare/mentor meddelar elevernas föräldrar.
- Meddela växeln telefonnummer dit anhöriga kan ringa.

Vid evakuering

Om barnen evakueras till sina hem ansvarar rektorn för att skriftlig information skickas hem. Informationen skall innehålla redovisning om vad som hänt, eventuella åtgärder som vidtagits och telefonnummer dit man kan ringa och ställa frågor, samt vad som skall hända dagen därpå.

Kriser och katastrofer i Sverige och världen

Information i skolan

- Rektor sammankallar krisledningsgruppen.
- Krisledningsgruppen tillsammans med kontaktpersonerna tar fram information som kan delges övrig personal.
- Krisledningsgruppen informerar lärarna hur man skall förhålla sig till det inträffade i skolan.

Sorgbord

- I ordningsställ ett bord med vit duk, levande ljus, penna och en loggbok.
- Ansvarig rektor skriver första meningen i boken t.ex. *Vi på Hagaskolan tänker på er i den stora sorg som drabbat er.* Person från krisgruppen står vid sorgbordet.

Information till klasserna

- De undervisande lärarna berättar för sina klasser att det finns möjlighet att uttrycka sin sorg genom att skriva några rader eller enbart sitt namn i sorgboken. Information om var boken finns samt hur länge den kommer att finnas där lämnas.
- Boken skickas till de drabbade - om det är elever till elevernas skola, om det är en nation till den nationens ambassad i Sverige.
- Skolkuratoren och skolsköterskan finns tillgänglig för samtal under de närmaste dagarna. De kan tex uppehålla sig vid sorgbordet för att eleverna på ett enkelt sätt skall kunna ta kontakt.

Arbete i klasserna

- Ge tid till klassrumsdiskussioner.
- Läraren skall ställa frågor och leda samtalet i klassen men inte dominera det.
- Läraren måste också kunna få säga att han inte vet, inte förstår och känner sig olycklig och ledsen på samma sätt som eleverna.
- Arbeta med bild, uppsats, drama, idrott

Tyst minut

Krisgruppen håller kontakt med ansvariga i kommunen för information om tyst minut som pålyses av rektor.

Information till föräldrar

Ansvarig rektor informerar i ett brev till alla föräldrar, vilka åtgärder som skolan vidtagit. I brevet kan rektor rekommendera föräldrarna att fortsätta samtala om händelsen med sina barn.

Kriser under sommarlov

Krisledningsgruppen

Ansvarig rektor sammankallar krisledningsgruppen i god tid innan skolstart. Riktlinjer för det fortsatta arbetet tas fram.

Krisreaktioner

En kris är en normal reaktion på en onormal situation. I en psykisk kris befinner man sig i en sådan situation att tidigare erfarenheter och inlärd reaktionssätt inte räcker till för att förstå och bemästra den aktuella situationen.

Nedanstående fyra faser är de mest vanliga vid beskrivning av ett krisförlopp.

Chockfasen

Denna fas varar från några korta ögonblick till några dygn.

Kännetecken:

- svårt att ta in och förstå vad som hänt
- förvirring och hysteriska reaktioner
- förtvivlan
- olika kroppsliga symtom som t.ex. hjärtklappning, darrning, yrsel, illamående.

Reaktionsfasen

Denna fas kan pågå upp till ett par månader.

Kännetecken:

- sårbarhet
- ångest
- sömnsvärigheter
- sorg och depression
- ilska och aggressivitet
- koncentrationssvärigheter
- isolering
- skuld, skam och självförelser.

Reparationsfasen

Denna fas kan pågå någon till några månader efter det inträffade till ca ett år

Kännetecken:

- isoleringen bryts
- personen vågar blicka framåt.

Nyorienteringsfasen

Under denna fas ser personen möjligheter i det fortsatta livet och börjar långsamt acceptera det som inträffat.

Olika sorgereaktioner hos barn

Sorgereaktioner kan se olika ut beroende på barnets ålder.

Ex. på kännetecken:

Ångest, sömnsvärigheter, trots, ilska, skolsvärigheter, koncentrationssvärigheter, ledsnad, skuldkänslor, olika kroppsliga besvär t.ex. magont, minnen, fantasier.

Råd till personal i mötet med barn i sorg.

Var nära och närvarande. Visa att Du ställer upp och att Du deltar. Även om flera har visat sitt deltagande är det viktigt att veta att även Du vet. Våga visa Din egen sorg och bestörtning.

Försök inte släta över. Ord som "det är inte så farligt" blir till hån i den här situationen. Det här är det farligaste och hemskaste som kunde hända. Hjälpa att sörja i stället för att trösta.

Lyssna aktivt. Det finns inga välmenande råd som hjälper. Lyssna, ta in och bekräfta känslan, var delaktig.

Var inte rädd för gråten. Gråten är kroppens sätt att uttrycka en stark känsla. Håller man tillbaka gråten stoppar man också känslan som då i stället kommer tillbaka senare, ibland efter många år.

Ge hjälp med ord. Fråga försiktigt hur det var, vad som hände, hur det kändes. Ett sätt att få ur sig sorgen är faktiskt att klä den i ord. Att tala om händelsen är det första steget av en bearbetning som sedan kan gå vidare.

Svik inte. Se till att du är tillgänglig även fortsättningsvis. Lämna Ditt telefonnummer och visa att Du när som helst är beredd att fortsätta samtalet.

Kom igen. Bearbetningen av en sorg i den här storleken är inte klar med ett samtal. Ta själv ansvaret för att höra efter hur det är. Om det inte går att träffas, skriv ett litet kort. I och med att Ni skriver finns ju tanken där.

Ge sorgen tid. En del av bearbetningen består i att "älta" det som skett. När det är klart upphör upprepingarna av sig själva. Det är inte ovanligt att det tar ett halvår innan de inblandade verkligen kan gå vidare.

Var Dig själv. Försök inte vara psykolog, präst eller läkare om Du inte är det. Här är det bara medmänsklighet, medkänsla och medlidande som gäller.

Krislåda

Hagaskolan

Två krisväskor förvaras i receptionen på högstadiet.

Haga förskola

Krisväskan förvaras i personalens omklädningsrum

Reveljen

???

Innehåll i krisväskan

1. En vit duk
2. En foto ram
3. En ljusstake
4. Ljus
5. En tändsticksask
6. En vacker anteckningsbok i A5-format
7. En penna
8. Musikband, CD-skiva med stilla musik
9. Häfte med dikter

Revidering av krisplanen

Krisplanen skall revideras en gång per läsår.

Bilaga 1

BREV

(som innehåller besked om att något tragiskt hänt i klassen)

Klass.....har idag mottagit det tragiska beskedet att.....har avlidit. Detta är något som vi alla - elever i klassen, de lärare som har undervisat och andra som haft kontakt med berörs starkt av.

I klassen har vi ägnat ordentligt med tid åt att samtala om det som har hänt. Vi har talat mycket om hur..... var som person och vad vi främst kommer att minnas för.

Om någon i familjen vill tala med någon av oss är ni naturligtvis välkomna att ringa följande telefonnummer.

Med vänlig hälsning rektor

tel:.....

Bilaga 2

SAMTAL MED KLASSEN

I alla krissituationer är en av de allra viktigaste uppgifterna att informera. Den som informerar skall ha skaffat så mycket information som möjligt och inleda samtalet med att berätta vad som hänt.

Dispositionen av ett sådant samtal kan se ut så här:

1. Inledning
2. Fakta
3. Tankar
4. Reaktioner
5. Avslutning

När man samtalar med klassen när något svårt inträffat finns det några saker man speciellt bör tänka på.

- Det är viktigt att man är två personer som leder samtalet, varav minst en är en person som är känd för eleverna.

- Man bör i förväg bestämma samtalsregler:

"Det som sägs här stannar mellan oss i klassen." "Alla olika reaktioner är tillåtna."

"Ingen är tvingad att yttra sig."

"Var och en skall tala för sig och få prata till punkt."

- Berätta så konkret som möjligt om det som inträffat.

- Ge eleverna gott om tid och möjlighet att prata om sina känslor och tankar.

- Samla avslutningsvis ihop intrycken och rekommendera eleverna att fortsätta samtala med varandra. Förbered eleverna på att det kan komma olika reaktioner efter en tid och att detta är fullständigt normalt.

- Erbjud dig att finnas till hands när så behövs.

- Erbjud samtal med kurator eller skolsköterska.

- Var under en tid observant på olika reaktioner hos eleverna (se avsnittet om olika sorgereaktioner hos barn).

Bilaga 3

KAMRATSTÖD - DEBRIEFING

Debriefing är när en grupp samlas för att gå igenom de intryck och reaktioner som man upplevt om man varit inblandad vid t.ex. dödsfall, olyckshändelse eller någon annan traumatisk händelse.

Vid debriefing bör man tänka på följande:

- Alla inblandade skall vara med.
- Samtalet skall ske i nära anslutning till händelsen (dock ej samma dag).
- Samtalet måste få ta den tid som behövs. Ofta tar det 2 till 4 timmar.
- Alla som är närvarande skall kunna lita på att det som sägs inte förs vidare till någon annan.
- Samtalet kan ledas av en lämplig person på skolan som har en god kännedom om hur ett sådant samtal genomförs.

Litteratur

Andersson, Leif	Gud, varför sover du?	EFSförlaget
Cullberg	Kris och utveckling	Natur och kultur
Dyregrov, Atle	Barn i sorg/Katastrofpsykologi	
Ekevik, Steinar	Skolan och elever i sorg	
Frankl, Viktor	Livet måste ha en mening	Natur och kultur
Gustavsson, Lars m fl	Barn i krig	Verbum
Jacobsson, Lars m fl	Om självmord	Rabe'n & Sjögren
Jonsson, S/Hagström, A	En bro över mörka vatten	Cordia
Kallenberg, Kjell	Livsåskådning i kris	Doxa
Kubler - Ross	Döden	Rabe'n & Sjögren
Larsson, Richard	En hand att hålla i	Bonnier fakta
Lewis, C S	Anteckningar under dagar av sorg	Libris
Lindfors, Karl-Erik	Medmänniskan i kris	Verbum
Pohl, Peter	Jag saknar dig, jag saknar dig	
Skeie, Eyvind	Sommarlandet	EFSförlaget
Tamm, Maare	Barnet och döden	Esselte studium

Musik

J S Bach	Air (Beppes go'nattvisa)
J S Bach	Sinfonia
Antonio Vivaldi	Largo Largo cantabile (från konsert D La Pastorella)
Edvard Grieg	Våren
Leo 'n Boellmann	Prie're a Notre-Dame Sergej Rachmaninoff Vocalise
Lars-Erik Larsson	Romans ur Pastoralsvit Förspel till Förklädd Gud
Oskar Lindberg	Gammal fäbodpsalm
Duke Ellington	Heaven Almighty God
Paul Simon	Bridge over troubled water
Andersson/Ulvæus	Chess

Dikter

Jag har hållit en fågel fågeln trodde mina händer var ett bo.
Jag har hållit i en fågel det är svårt att tro.
Fågelhjärtat slog och slog ögat glänste
svart som vatten. Plötsligt rös den till och dog.
Sen kom mörkret stjärnorna och natten. (Barbro Lindgren)

Gråt inte för att jag är död jag finns inom dej alltid. Du har min röst den finns i dej
den kan du höra när du vill. Du har mitt ansikte min kropp. Jag finns i dej.
Du kan ta fram mej när du vill allt som finns kvar av mej är inom dej.
Så är vi jämt tillsammans. (Barbro Lindgren)

Om bland tusen stjärnor någon enda ser på dig
tro på den stjärnans mening, tro hennes ögas glans.
Du är icke ensam. Stjärnan har tusen vänner,
alla på dig skåda, skåda för hennes skull. Lycklig du är och säll.
Himlen dig har i kväll. (C J L Almqvist)

I bland liksom hejdar sig tiden ett slag
och någonting alldeles oväntat sker.
Världen förändrar sig varje dag
men den blir aldrig densamma mer. (Alf Henriksson)

Vid himmelens grind

Vid himmelens grind där blåser en vind från närmaste stjärna så sval mot din
kind. Vid himmelens port står tofflor i rad, när barfota änglar går moln
promenad. I himmelens sal är väggarna blå. Där leker Vår Herre tittut med de
små. Vid himmelens grind där blåser en vind från närmaste stjärna så sval
mot din kind. Vid himmelens port står tofflor i rad, när barfota änglar går moln
promenad. I himmelens sal är väggarna blå. Där leker Vår Herre tittut med de
små.

Det är vackrast när det skymmer.
All den kärlek himlen rymmer ligger samlad i ett dunkelt ljus överjorden,
över markens hus.
Allt är ömhet, allt är smekt av händer. Herren själv utplånar fjärran stränder. Allt är nära, allt är
långt ifrån. Allt är givet
människan som lån.
Allt är mitt, och allt skall tagas ifrån mig, inom kort skall allting tagas ifrån mig. Träden, molnen,
marken där jag går. Jag skall vandra ensam - ensam utan spår.
(ur Kaos 1919)